

РОДОВИЙ ОБ'ЄКТ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ПРАВОСУДДЯ: ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ

Воронцов А. В.

Статтю присвячено актуальним проблемам кримінально-правового визначення об'єкта злочинів проти правосуддя, які залишаються на сьогодні дискусійними й вирішуються суперечливо.

Ключові слова: правосуддя, об'єкт, родовий об'єкт, нормальне функціонування органів, суд, органи досудового розслідування.

Статья посвящается актуальным проблемам уголовно-правового определения объекта преступлений против правосудия, которые остаются на сегодня дискуссионными и решаются противоречиво.

Ключевые слова: правосудие, объект, родового объект, нормальное функционирование органов, суд, органы досудебного расследования.

This article is devoted to topical problems of criminal law definition of the object offenses against justice that are currently controversial and contradictory solved.

Key-words: justice, object, generic object, the normal functioning of the court, pre-trial investigation.

Незалежне, об'єктивне та справедливе здійснення правосуддя є однією з невід'ємних засад становлення України як правової та демократичної держави, сповідання високих ідеалів справедливості й верховенства права, інтеграції до європейської спільноти. Істотно важливим задля цього завданням нашої держави є гарантований захист конституційних прав і свобод людини та громадянина судом, який у своїй діяльності керується виключно принципом законності [9].

Значущість суспільних відносин, які виникають під час здійснення правосуддя, зумовлені необхідністю їхньої охорони кримінально-правовими засобами та способами. Отже, питання щодо удосконалювання інституту правосуддя завжди актуальні.

Поняття "правосуддя" в широкому значенні є діяльністю не тільки суду, а й тих органів, які сприяють (допомагають) суду в реалізації поставлених цілей і завдань перед правосуддям (досудове слідство, прокуратура, тощо). З позиції кримінально-правової охорони, як об'єкт, теж вважається поняттям більш ширшим, ніж правосуддя як специфічний вид державної діяльності, що здійснюється тільки судом під час розгляду адміністративних, кримінальних і цивільних проваджень [12, 30].

У системі злочинів проти правосуддя особливу роль відіграє група злочинів, які посягають на встановлений порядок діяльності, який забезпечує захист прав і законних інтересів людини та громадянина, якими вони наділені як учасники чи суб'єкти кримінального судочинства. Положення, які передбачені ст. ст. 371 - 373 КК України, та інші злочини цієї групи, складають першу підсистему кримінально-правових норм, що встановлюють відповідальність за посягання на основні засади здійснення правосуддя, захист благ і законних інтересів, а також авторитет суду й довіра до нього громадян [3, 22; 4, 292-307; 7; 11].

Законодавець, створюючи норми кримінально-правової охорони правосуддя, які виникають не з проце-

суального значення цього поняття, вкладає в останнє більш широкий зміст, вважаючи за необхідне захищати будь-яку діяльність, спрямовану на виконання задач і функцій, які покладені на правосуддя. Зазначені погляди підтримують такі відомі учені, як Т.В. Кондрашова, С.С. Яценко, Є.В. Фесенко, Н.А. Гуторова, А.М. Бойко, В.І. Тютюгін та інші. Разом з тим, багато проблемних питань з'ясування змісту поняття правосуддя залишаються дискусійними й вирішуються суперечливо.

Здається, що для законодавця зрозуміло, що відсутність у сучасних умовах зазначених органів, зробило б, власно кажучи неможливим здійснення правосуддя. Більш широке, ніж у процесуальному праві, зміст поняття правосуддя обумовлює й більш широкий підхід щодо розуміння його органів, діяльність яких захищається законом від злочинних посягань. Це дозволяє віднести до них прокуратуру, оперативні підрозділи, досудове розслідування, органи та установи виконання покарань.

Відправною крапкою для з'ясування сутності будь-якого злочину є, безумовно, об'єкт злочинного посягання, тобто суспільні відносини, яким воно заподіює або ставить під загрозу заподіяння істотної шкоди. Необхідно в кожному випадку чітко усвідомлювати, які саме суспільні відносини, цінності або блага чи сфера діяльності порушуються. Необхідність ця виникає з того, що будучи об'єктом злочину, зазначене набуває важливе значення для з'ясування юридичної природи спрямованості посягання, характеру й ступеня суспільної небезпеки злочину та характеристики його окремих елементів. З наданого визначення безперечно, що родовим об'єктом є саме діяльність щодо здійснення правосуддя уповноваженими на те органами [13, 415-422].

Відносини, що складають діяльність службових осіб органів правосуддя, мають свої особливості. Сутність їх полягає в тому, що правосуддя (з погляду як процесуального, так і матеріального права) - це діяльність, яка заснована на законності й покликана охороняти закони, які в державі відображають інтереси людей та громадян [5; 8; 15, 240-305]. От чому мета та завдання, до виконання яких прагне правосуддя, близькі й зрозумілі їм, а діяльність суду та органів, які допомагають їм, - не зовсім.

Загальним об'єктом злочинів проти правосуддя є існуючі в тієї чи іншої історичній формації суспільні відносини (цінності, блага). Ці відносини складаються з різних елементів, тісно й нерозривно один з одним пов'язані й піддаються роз'єднанню лише при поглибленому аналізі.

Серед цих елементів необхідно розрізнити відносини окремих осіб, держави з юридичними й фізичними особами, колективів між собою, що виступають ззовні, як визначене суспільне благо й цінність тощо. Іншими елементами суспільних відносин є його учасники (носії) і, нарешті, умови реалізації зазначених інтересів. Інтереси (охороняється законом про кримінальну відповідальність як благо), як складова частина об'єкта, є його найбільш важливою частиною, виражаючи головне в його змісті.

Здійснення правосуддя починається ще задалегідь до судового розгляду кримінального провадження в суді. Насамперед, працівники оперативно-розшукової

діяльності розкривають вчинення злочину, слідчий розслідує та наприкінці складає обвинувальний акт і матеріали направляє до суду. Навіть і після винесення в провадженні обвинувального вироку чи рішення, коли вирок чи рішення вступає в законну силу та виконується, правосуддя продовжується здійснюватися.

Відповідно, стверджувати, що правосуддя в Україні здійснюється лише судом і уявляти, що будь-яка інша діяльність, крім діяльності суду, не спрямована на виконання завдань правосуддя, не варто. Довелось би дійти до висновку, що злочини: завідомо незаконні затримання, привід, домашній арешт або тримання під вартою; притягнення завідомо невинного до кримінальної відповідальності; примушування давати показання посягання не на діяльність, яка спрямована на виконання поставлених цілей і завдань правосуддя і не на його інтереси, а на інше, тому що вони відбуваються за межами діяльності суду. Але стан речей полягає зовсім в іншому.

Цілі й завдання правосуддя реалізуються також і тоді, коли повноваження службових осіб органів досудового розслідування в точній відповідності до закону виконують повноваження, не порушують обов'язки вчиненням таких злочинів. Кожен з цих злочинів має своїм наслідком порушення відповідного інтересу (прагнення, бажання) правосуддя, перешкоджає протидії злочинам і реалізації кримінально-правової політики в Україні [1; 2; 3, 3-5]. Але якщо ці суспільно небезпечні посягання, вчинення яких можливо лише поза сфери діяльності суду, заподіюючи при цьому шкоду здійсненню правосуддя, то діяльність у сфері якої зазначені злочини вчинюються й спрямовані на реалізацію поставленої мети та завдань. Наведене стосується й тих злочинів, які вчинюються упродовж виконання покарання.

Як зазначалося, що правосуддя складається в застосуванні судом заходів державного примусу у видах покарань, відносно осіб, що вчинили злочин то він полягає в цьому разі засобом захисту суспільного устрою, законних прав і свобод людини та громадянина, державних і громадських організацій від злочинних посягань тощо [7]. Однак цей захист не досягне необхідної мети, а державний примус, що є волевиявленням народу, закріпленого в законі, залишиться, якщо не протистояти таким проявам.

Здійснюючи правосуддя, його органи (як носії охоронюваних інтересів) є свого роду індикатором, що дозволяє, як правило, з достатньою вірогідністю віднести той чи інший злочин до відомої групи. Тому звичайно, що законодавець, виділяючи злочини в окремі групи, мав на увазі не тільки суд, а також оперативні підрозділи, досудове слідство тощо, які беруть участь у тій чи іншій стадії (стадіях) здійснення правосуддя. У протилежному випадку, до цієї групи не були б включені щонайменше ці злочини [6, 9-11; 10].

Завідомо незаконні затримання, привід, домашній арешт або тримання під вартою; притягнення завідомо невинного до кримінальної відповідальності; примушування давати показання, що вчинені поза сфери здійснення судом правосуддя, робить неможливим чи ускладнює судовий розгляд проваджень або зводять нанівець результати цієї діяльності.

В усіх подібного роду випадках, як і тоді, коли злочин спрямований безпосередньо проти діяльності суду, правосуддя не досягає своєї мети й поставлених перед ним завдань. Передбачається, що саме ця обставина схиляє законодавця назвати цю групу злочинів - "Злочини проти правосуддя", хоча безпосередньо проти діяльності суду спрямована менша їх частина.

Діяльності же, яка спрямована на здійснення правосуддя (захист конституційних прав і свобод людини та громадянина), притаманна своя специфіка, що зумовлює її велике значення для держави та суспільства. Специфіка саме цієї діяльності охоронюваних законом інтересів, які вона відображає, визначається тим, кому і якому - державному чи суспільному встановленню - ці інтереси належать. Але тому, що інтереси правосуддя й цілі його органів численні, то специфічне значення діяльності, на яку посягають злочини проти правосуддя, визначається не тільки тим, що вона здійснюється окремими органами, а й тим, що в ній втілюються її інтереси. Їх особливості характеризують його як "механізм", що здійснює спеціальні завдання. Такою особливістю інтересів правосуддя є їхня спрямованість - саме на здійснення визначених у законодавстві про судоустрій мети, завдань і функцій. Посягання саме на ці інтереси й додає специфічний характер злочинам проти правосуддя [17, 550-558].

Крім цих інтересів, правосуддя має й інші, але в них не втілюється те, що властиве тільки правосуддю як об'єкту злочинного посягання, що заподіює шкоду таким інтересам, які не відносяться до злочинів проти правосуддя, а належать до інших груп злочинів (наприклад, до злочинів у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг).

Інтереси правосуддя, що характеризують його як специфічне й цілісне, полягають у тому, щоб діяльність органів правосуддя закінчилась встановленням істини з провадження, застосуванні таких заходів державного примусу (якщо в цьому є потреба), які б відповідали сьогоденню. Важливою рисою діяльності, в якій ці інтереси переломлюються, є особливі її форма та зміст. Процесуально це не порожня формальність, а необхідні умови кримінального провадження [12, 7]. Наголошене стосовно кримінальних проваджень, зберігає свого значення й сили щодо цивільних і адміністративних. Отже, будь-яка діяльність, спрямована на здійснення правосуддя, проваджується в процесуальному змісті та формі. Це підкреслює, що діяльність суду, як і органів досудового розслідування, а також діяльність з виконання постанов і рішень суду щодо проваджень відбувається у визначеному законом порядку шляхом виконання послідовних актів з розкриття злочину й покарання злочинця, а також провадження (об'єктивного, справедливого тощо) розгляду проваджень відповідно до встановлених законом правил і дотримання гарантій. Процесуальна форма такої діяльності визначає використання при розгляді доказів, що мають значення для кримінального провадження, а також охорони прав і свобод людини й громадянина або підприємств, установ чи організацій [11; 12].

Навпаки, інтереси правосуддя та його органів складаються дещо в іншому, наприклад, у тому, щоб ці органи працювали швидко, працівники були чесні, справедливі, доброзичливі, акуратні й добре виконували свою діяльність, щоб вони дотримувалися службової та фінансової дисципліни тощо. Але ці інтереси не відрізняють органи правосуддя від інших державних органів, а є, навпаки, загальними для них усіх. Тому і є певне ствердження, що об'єктом злочинів проти правосуддя є діяльність відповідних органів, а не просто діяльність органів щодо здійснення правосуддя [4, 292; 13, 415-422].

Слід також зосередити увагу ще й на інших, досить важливих питаннях. Відомо, що родовим об'єктом злочинів у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг є

нормальне функціонування діяльність органів управління незалежно від форм власності. І якщо відвернутися від того істотно важливого факту, що органи, які здійснюють правосуддя (як невід'ємний компонент родового об'єкта злочинів проти правосуддя), являють собою особливий "механізм", на який покладене виконання суцільно специфічних завдань, то можна стверджувати, що вони теж є певною частиною (ланкою) апарату державного управління, подібно іншим його частинам [14].

Якби припустити, що родовим об'єктом злочинів проти правосуддя є діяльність органів правосуддя, то тим самим можливо було б, що ці діяння - різновид (нехай дуже важливий) окремих злочинів проти правосуддя, а внаслідок спільності об'єкта були б підстави для розподілу злочинів проти правосуддя в особливу групу в законотворчій і правозастосовній діяльності.

У дійсності ж справа є інакшою. Родовий об'єкт у розділі злочинів проти правосуддя неоднаковий. Розбіжності полягають не тільки в тому, що ми в цьому разі маємо справу з дуже специфічними державними органами. Адже й у різних специфічних ланках законодавець може захищати від злочинних посягань щось загальне, що є в кожній з таких ланок і що поєднує їх разом як об'єкт можливих посягань, так само різні, по-своєму специфічні частини державної системи підприємства, установ, організації-власника, що захищається державою за допомогою кримінально-правових норм, як можливий об'єкт розкрадання майна, що є власністю держави. Численні громадські організації теж мають майно, що захищається як можливий об'єкт посягань на власність.

Подібно цьому установи, організації й підприємства мають загальні для них всі інтереси, що захищаються від службових злочинів як можливий об'єкт посягань. Таким об'єктом є нормальне функціонування державної установи й різноманітних за родом і характером його ланок.

Надане положення в повному обсязі відноситься й до державного управління, і до його різних галузей. І якщо в цьому аспекті розглядати, скажімо, органи прокуратури, досудового розслідування тощо, як ланку державного апарату, то вони не є виключенням. Але при виділенні групи злочинів проти правосуддя, зазначені органи цікавлять законодавця не як органи державного апарату, а як ланки особливого "механізму", що виконує специфічні завдання виняткової державної важливості.

Вчинені різними суб'єктами, завідомо незаконні затримання, привід, домашній арешт або тримання під вартою, притягнення завідомо невинного до кримінальної відповідальності, примушування давати показання поєднані об'єктом, що зосереджено в одному розділі, тому що саме ця специфіка схиляє законодавця до диференціації відповідальності за посягання на правосуддя (зокрема до виділення того чи іншого спеціального складу злочину зі складу більш загального).

Злочини, що знаходилися раніше в різних главах Особливої частини Кримінального кодексу (Кримінальний кодекс 1960 р.), а нині зведені в розділ злочинів проти правосуддя, перестали цікавити законодавця саме як інші злочини проти авторитету органів державної влади органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян, у сфері службової діяльності тощо. Вони перестали бути такими, тому що законодавець на підставі обліку об'єктивних даних прийшов до висновку, що специфічну небезпеку цим діянням додасть їхня спрямованість на зовсім інший об'єкт [18, 46-48].

Однак посилення на необхідність більш чіткої по-

будови системи Особливої частини КК тут більш-менш небезпідставні, тому що є потреба визначення чіткості імені системи злочинів, що посягають на той самий родовий об'єкт, тому що найчіткіша система - та, в якій склади об'єднані в окремі розділи (групи) за ознакам спільності об'єкта.

Спільність родового об'єкта визнана в науці кримінального права єдиним критерієм для побудови системи Особливої частини, для виділення в ній окремих груп злочинів. Оскільки, говорячи про злочини проти правосуддя, вчинених службовими особами, слід вважати, що їх спеціальним об'єктом є ті суспільні відносини (цінності, блага), що складають зміст нормальної діяльності органів правосуддя" (тобто, власне кажучи, загальний для всіх злочинів у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг, об'єкт полягає в застосуванні до конкретного державного органу), то залишається невизначеним, чим саме керується автор, коли, не відокремлюючи зазначених складів від інших злочинів, пропонує виділити їх все ж таки в інший розділ. Адже не можна задля "інтересів більш чіткої побудови системи" (що розуміється, зважаючи на все, переважно як питання законодавчої техніки) приносити в жертву істотне розмежування, подібність об'єктів тих чи інших злочинів [11].

Отже, злочини (йдеться саме про злочини, передбачені ст. ст. 371-373 КК), хоча вони за своїм характером можуть бути вчинені тільки службовими особами органів досудового розслідування..., саме як злочини проти правосуддя, слід виділити в спеціальну групу. У суспільних відносинах, яким заподіюється шкода, законодавець виділив ті, які, на його погляд, завдають найбільш істотну при порушенні саме закону. Інакше кажучи, унаслідок аналізу об'єктивного факту-шкоди, заподіяного цими злочинами, законодавець вважає правильним і необхідним виділення цих діянь саме в розділ злочинів проти правосуддя, тому що саме таке вирішення питання найбільш точно відображає їхню реальну небезпеку для суспільства й дійсну спрямованість проти визначених відносин.

Отже, сама по собі та обставина, що злочини вчинені в органах правосуддя і навіть працівником цих органів, не робить ще це діяння злочином проти правосуддя. Тому з усієї сукупості суспільно небезпечних діянь, вчинених у цій сфері, законодавець особливо (тобто як злочини проти правосуддя) розглядає лише ті, які посягають на здійснення правосуддя уповноваженими на те органами або особами.

Розглянуте питання має велике практичне значення. Залежно від об'єкта, що захищається, законодавець шляхом видання кримінально-правових норм, які закріплені в розділі XVIII Особливої частини КК, допомагає усвідомити зміст і правильно застосовувати на практиці ту чи іншу норму. Особливості щодо об'єкта притаманні не тільки цим злочинам, але й іншим злочинам, що входять до цього розділу.

Отже, під діяльністю, яка спрямована на виконання завдань правосуддя, як об'єкта злочинів проти правосуддя, слід розуміти не тільки діяльність судів, а також діяльність інших органів, які сприяють здійсненню правосуддя. Отже, родовий об'єкт злочинних посягань проти правосуддя, поняття більш широке, ніж правосуддя у звичайному (процесуальному) розумінні.

Враховуючи викладене, поняття правосуддя потребує подальшого уточнення на законодавчому рівні [8, 7].

На нашу думку, під ним слід розуміти діяльність суду з розгляду кримінальних, цивільних і адміністративних проваджень, а також інших правоохоронних органів, які сприяють його об'єктивному й законному здійсненню. Відповідно, родовий об'єкт злочинів проти правосуддя - це встановлений порядок діяльності, який забезпечує нормальне (законне) функціонування органів досудового розслідування, прокуратури, суду, органів і установ виконання покарань та реалізації конституційних принципів їх діяльності.

Література

1. Бажанов М.И. Уголовно-правовая охрана советского правосудия / М.И. Бажанов. - Харьков: Харьк. юрид. ин-т., 1986. - 43 с.
2. Власов И.С. Ответственность за преступления против правосудия / И.С. Власов, И.М. Тяжкова. - М.: Юрид. лит., 1962. - 62 с.
3. Горелик А.С. Преступления против правосудия / А.С. Горелик. - СПб.: Юридический центр Пресс, 2002. - 460 с.
4. Гуторова Н.А. Уголовное право Украины. Особенная часть. Конспект лекций / Н.А. Гуторова. - Харьков: "Одесей", 2003. - 320 с.
5. Дворянсков И.В. Уголовно-правовая охрана отправления правосудия (историко-правовое исследование) / И.В. Дворянсков, А.И. Друзин, А.И. Чуваев; отв. ред. И.А. Исаев. - М.: Воениздат, 2002. - 150 с.
6. Елизаров П.С. Преступления против правосудия / П.С. Елизаров. - К.: ВШ МООП УССР, 1965. - 45 с.
7. Кваша О.О. Поняття злочинів проти правосуддя / О.О. Кваша // Правова держава. - Вип. 16. - 2005. - С. 381.
8. Кончаковська В.В. Примушування давати показання: кримінально-правові та кримінологічні аспекти: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 "Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право" / В.В. Кончаковська - К., 2010. - 18 с.
9. Конституція України: закон України від 28.06.1996 р. № 742-VII із змін., внес. згідно із Законами України: за станом на 21.02.2014 р. - [Електронний ресурс]: <http://zakon3.rada.gov.ua>. - Назва з екрана.
10. Кримінальний кодекс України: Науково-практич-

ний коментар / Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, С.Б. Гавриш та ін.: За заг. ред. В.В. Сташиса, В.Я. Тація. - Вид. третє, перероб. та доповн. - Харків: ТОВ "Одісей", 2007. - С. 1010-1017.

11. Кримінальний кодекс України: закон України від 05.04.2001 р. № 5460-VI (5460-17) із змін., внес. згідно із Законами України та Рішеннями Конституційного Суду: за станом на 21.02.2014 р. № 746-VII (746-18). - [Електронний ресурс]: <http://zakon2.rada.gov.ua>. - Назва з екрана.

12. Кримінальний процесуальний кодекс України: закон України від 19.10.2012 р. № 5076-VI із змін., внес. згідно із Законами: ВВР, 2013. - № 9-10, № 11-12, № 13. - С. 88.: за станом на 04.07.2013 р. № 406-VII. - [Електронний ресурс]: <http://zakon1.rada.gov.ua>. - Назва з екрана.

13. Кримінальне право України: Особлива частина: підручник / за ред. М.І. Бажанова, В.В. Сташиса, В.Я. Тація. - К.: Юрінком Інтер; Харків: Право, 2002. - 496 с.

14. Мартіросян А.Г. Проблеми визначення поняття правосуддя як родового об'єкта злочинів, передбачених статтями 376-379 КК України / А.Г. Мартіросян // Часопис Київського університету права. - 2009. - № 1. - С. 268-273.

15. Матишевський П.С. Кримінальне право України: Особлива частина: підручник / П.С. Матишевський, С.С. Яценко, П.П. Андрушка. - К.: Юрінком, 1999. - 891 с.

16. Сийпловік М.В. Кримінально-правова характеристика притягнення завідомо невинного до кримінальної відповідальності: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 "Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право" / Микола Васильович Сийпловік. - К., 2009. - 251 с.

17. Сучасне кримінальне право України: Курс лекцій / А.В. Савченко, В.В. Кузнєцов, О.Ф. Штанько. - 2-е вид., виправ. та доповн. - К.: Вид. ПАЛІВОДА А.В., 2006. - С. 550-558.

18. Сахаров А. Преступления против правосудия / А. Сахаров, Н. Носкова // Соц. законность. - 1987. - № 11. - С. 46-48.

Воронцов А.В.

*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри кримінального права та
кримінології ОДУВС
Надійшла до редакції: 28.03.2014*

УДК 347.963:343.1(4/9)

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ФУНКЦІЙ ПРОКУРОРА У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ УЧАСНИКІВ КРИМІНАЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА В РІЗНИХ КРАЇНАХ СВІТУ

Тарасенко Р.В.

Заворотний Я.С.

Стаття присвячена дослідженню закордонного досвіду участі прокурора та його ролі в процесі забезпечення безпеки учасників кримінального судочинства, питанням впровадження такого досвіду й позитивної практики в національну правоохоронну систему.

Ключові слова: права та законні інтереси учасників кримінального судочинства, свідок, організована злочинність, заходи безпеки, прокурор, програма захисту свідків.

Статья посвящена исследованию зарубежного опыта участия прокурора и его роли в процессе
© Р.В. Тарасенко, Я.С. Заворотний, 2014

обеспечения безопасности участников уголовного судопроизводства, вопросам внедрения такого опыта и позитивной практики в национальную правоохранительную систему.

Ключевые слова: права и законные интересы участников уголовного судопроизводства, свидетель, организованная преступность, меры безопасности, прокурор, программа защиты свидетелей.

The article is devoted to the study of foreign experience of participation of the Prosecutor and its role in the security of participants in criminal proceedings, the issues

**ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ
ПРАВНИЧИЙ ЧАСОПИС**